

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 330.322+330.341+338.432

*Готра В.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства,
Ужгородський національний університет*

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства залежить від інновацій. Інновації є головним джерелом зростання продуктивності, конкурентоздатності й економічного зростання як у розвинутих економіках, так і в економіках, що розвиваються. Також інновації відіграють важливу роль у створенні робочих місць, генеруванні доходів, зменшення рівня бідності та забезпеченні суспільного розвитку.

Інвестиції у НДДКР є ключовим компонентом більшості інноваційних стратегій, спрямованих на удосконалення та підтримку підприємств АПК у країнах світу. Такі інвестиції, рівно як й інвестиції в освіту та розширення виробництва є необхідним, проте недостатнім елементом інновацій у сфері АПК. Разом з інвестиціями у НДДКР, складовими ефективною інноваційної політики у сфері АПК є забезпечення належного обміну інформацією, трансферу технологій, належних навичок, стимулів і ресурсів, потрібних для розвитку різних форм партнерства та бізнесу у сфері АПК, а також забезпечення сприятливих умов для інновацій. Все зазначене так само потребує інвестиційного забезпечення. Зокрема, створення сприятливих умов залежить від таких чинників, як інноваційна політика держави, управління інноваціями, нормативно-правове регулювання тощо, які забезпечують синергетичний ефект в інноваційній політиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестування у сферу агропромислових інновацій досліджували вітчизняні науковці М. Л. Варламова [1], М.О. Гоменюк [2], О. А. Громов [3], К. В. Москалюк [4], Б. В. Погріщук, В. І. Чорнодон [5] та зарубіжні дослідники А. Gray, M. Boehlje, J. Fulton [10], N. Ndash [12], D. Spielman [14], D. Sunding [15], а також експерти міжнародних фінансово-економічних організацій [6; 9].

Зокрема, в останні роки такими інституціями, як ОЕСР і Світовий банк приділялось багато уваги інвестиційно-інноваційній політиці у сфері АПК, що призвело до створення розробленої ОЕСР Рамкової концепції для інвестицій у АПК (Policy Framework for Investment in Agriculture – PFIA) [13] та розробленої Світовим банком концепції системи інновацій в АПК (agricultural innovation system – AIS) [7].

У вітчизняній літературі головні аспекти цих концепцій, які висвітлюють зокрема інвестиційні передумови формування інноваційного потенціалу АПК, не отримали належної уваги, тому їх аналіз із метою подальшого застосування окремих положень і заходів у АПК України задля стимулювання його інноваційного потенціалу є актуальним.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виокремленні на підставі теоретико-методичного аналізу світових інвестиційних концепцій передумов формування інноваційного потенціалу АПК та аналіз вітчизняної інвестиційно-інноваційної політики у агропромисловому секторі економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації у сфері АПК зазвичай формуються шляхом динамічної взаємодії значної кількості агентів, зайнятих у вирощуванні, обробці, пакуванні, дистрибуції та споживанні або подальшій переробці продукції АПК. Відповідно, ці агенти задіяні у різних сферах: метрологія, стандарти безпеки, молекулярна генетика, інтелектуальна власність, ресурсна економіка, харчова хімія, логістика тощо. Для виникнення інновацій взаємодії між цими групами осіб мають бути відкритими та заснованими на найбільш відповідних знаннях. Разом із високою ефективністю у НДДКР, складовими ефективних інновацій у АПК є колективна дія, знання та навички, обмін знаннями (трансфер технологій), наявність стимулів і ресурсів, необхідних для розвитку різних форм партнерства та бізнесу у сфері АПК і створення сприятливих умов для інновацій в цілому.

Зокрема, інновації доречні в динамічному та гнучкому економічному середовищі, в якому агенти не обмежуються традиційною діяльністю, а також використовують додаткову, що виходить за межі традиційних НДДКР і простого відтворення виробництва.

Із метою задоволення зростаючого попиту населення планети у продукції АПК обсяги її

виробництва протягом 40 наступних років мають зрости мінімум на 60%. З урахуванням того, що просте розширення виробництва є надто обмеженим унаслідок обмеженості природних ресурсів, зростання продуктивності АПК потребує інновацій в основний капітал, людський капітал, а також у знання та навички.

Наразі як розвинені країни світу (G7, G20), так і країни, що розвиваються, активно просувають інвестування, зокрема приватне, у сфері АПК. Прикладом схожих програм для останніх можуть слугувати програми CAADP і NEPAD. Що стосується розвинених країн, то тут слід виділити Рамкову концепцію інвестицій в АПК (PFIA), яку в 2014 р. розробило ОЕСР, і мета якої полягає в підтримці діяльності країн щодо оцінки та розробки політики мобілізації приватних інвестицій у сферу АПК задля забезпечення сталого економічного зростання.

Інструменти цієї концепції можуть бути корисними для просування інвестицій у сфері АПК для значного кола зацікавлених осіб: дрібних землевласників й орендарів, суб'єктів малого та середнього бізнесу, приватних і державних фермерських господарств, вітчизняних і закордонних сільськогосподарських кооперативів тощо.

Положення Рамкової концепції інвестицій в АПК передбачають наявність таких базових елементів (рис. 1):

- інвестиційна політика;
- стимулювання та спрощення інвестицій;
- розвиток інфраструктури;
- торговельна політика;
- розвиток фінансового сектору;
- людський потенціал, дослідження та інновації;
- податкова політика;
- управління ризиками;
- соціальна відповідальність бізнесу [13, с.7-10].

Рис. 1. Базові елементи Рамкової концепції інвестицій в АПК

Джерело: складено автором на основі [13]

Раціональне використання природних ресурсів й охорона навколишнього середовища, зокрема, запобігає змінам клімату, наприклад, за рахунок використання нетрадиційної енергетики, сприяє

залученню соціально-відповідальних інвестицій (responsible investment) і забезпечує довгострокову продовольчу безпеку, біологічне розмаїття [13, с.13-23].

Розглянемо більш докладно інвестиційні передумови формування інноваційного потенціалу, визначені в концепції системи інновацій в АПК.

Координація та колективна дія для інновацій у сфері АПК

Координація та колективна дія різних учасників АПК може сприяти розвитку інновацій різнорізними шляхами: забезпечення узгодженості та консенсусу, активізація розподілення знань і навичок, а також досвіду участі в інноваційному процесі й управління інноваціями.

Ефективна координація вимагає:

- 1) орієнтованого на результат та ефективного лідерства;
- 2) відповідних стимулів;
- 3) сприятливого середовища, де всі зацікавлені особи могли б координувати свої дії;
- 4) стабільних програм підтримки;
- 5) зусиль для посилення можливостей для інновацій та колективної дії;
- 6) адаптації суспільних організацій із метою більш ефективної участі в інноваційному процесі.

Суспільний сектор (включаючи державні та місцеві органи влади) можуть підтримувати інновацій в АПК таким шляхом:

- інвестування у встановлення інституційного середовища, сприятливого для інновацій, включаючи регуляторні норми, санітарні послуги та захист прав інтелектуальної власності;

- фінансування програм підтримки інновацій у сфері АПК, включаючи підтримку координування дій контрагентів, підтримку венчурних фондів, фінансування НДДКР і розширеного відтворення виробництва у сфері АПК, що міститься в інноваційних програмах;

- інвестування в побудову інфраструктури, особливо транспортних мереж, а також державних науково-дослідних інститутів [7, с.15-33].

Освіта і перепідготовка у сфері АПК

Створення інституцій освіти та перепідготовки у сфері АПК є надзвичайно важливим для підтримки інноваційної системи АПК, оскільки такі інституції розвивають людський потенціал і водночас основою для розвитку науки та технологій.

Організація таких закладів потребує значних інвестицій, спрямованих на:

- розвиток рамкових концепцій і управлінського супроводу інноваційної політики, що містять у собі співробітництво між міністерствами, організацію поточного фінансування, залучення зацікавлених осіб тощо;

- широкомасштабну системну реформу, що вимагає внутрішніх і зовнішніх консультацій із зацікавленими особами й аналізу між очікуваннями агентів і поточними науковими програмами.

Іншим пріоритетом для інвестування мають стати освітні програми та методи навчання; побудова партнерства між зацікавленими особами в питанні організації технічної освіти та тренінгів; підвищення кваліфікація державних службовців, які безпосередньо стикаються з організацією інноваційної системи АПК.

Такі реформи можуть підтримуватись за рахунок інвестицій у нарощування потенціалу і в інформаційно-комунікаційні технології задля полегшення навчання, досліджень, а також глобальних і локальних комунікацій. Водночас, інвестування в систему акредитації буде сприяти тому, що організація освіти та навчання відповідатиме потребам контрагентів.

Інвестори віддають перевагу співпраці з науковими установами або установами з питань АПК перед багатопрофільними установами, які зазвичай підпорядковуються декільком міністерствам і часто є ізольованими від НДДКР. Тому інвестиції доцільно спрямовувати саме у створення та підтримку вузькопрофільних інституцій, що займаються НДДКР у сфері АПК [7, с. 107-121; 11].

Інвестування у розповсюдження досвіду та консультаційну допомогу у сфері АПК.

Розповсюдження досвіду й обмін інформацією, в тому числі з допомогою трансферу технологій, мусять бути обумовлені потребами ринку, а також мати на меті спрощення та підтримку процесів, у яких задіяно багато учасників сфери АПК [7, с. 179].

НДДКР у сфері АПК. Потужна та розвинена система НДДКР сприяє інноваціям і сталому зростанню у сфері АПК, яке однаково враховує інтереси всіх зацікавлених сторін. Наукові дослідження у сфері АПК є джерелом нових знань і кінцевих продуктів, а також управлінських практик й агротехнічних прийомів, що сприяють зростанню продуктивності виробництва.

Ефективність НДДКР у сфері АПК можна посилити за рахунок інституційного співробітництва на національному та міжнародному рівнях, а також кращої інтеграції в ринок. Інвестування в розвиток інституційного співробітництва шляхом спільних розробок, інноваційних платформ, альянсів і консорціумів, трансферу технологій і комерціалізації інноваційних продуктів мусить мати першочергове значення.

При цьому доцільно враховувати, що НДДКР у сфері АПК, являючись виробником нового знання, для застосування цих знань потребує відповідного інституційного середовища. Зокрема, в урбаністичних і трансформаційних економіках таке інституційне партнерство фокусуватиметься на

встановленні наукових зв'язків у галузях промисловості, що виробляють засоби виробництва для сфери АПК, або переробної промисловості, часто в рамках приватно-державного партнерства (public-private partnerships), включаючи угоди щодо трансферу технологій і щодо державного фінансування такого співробітництва.

Подібне партнерство у приватному секторі має тенденцію до організації у формі кластерів, фінансування яких здійснюється насамперед коштом грантів на конкурсній основі й часткового фінансування за рахунок інвестицій приватного сектору.

В аграрних економіках зусилля наукового співробітництва у сфері АПК спрямовуються на підвищення ефективності співробітництва організацій, зокрема служб із поширення досвіду, фермерських об'єднань, торговельних об'єднань і суспільних неурядових організацій.

Тобто, формування попиту відбувається через неринкові механізми з урахуванням інтересів фермерів. Останнім слід сфокусуватися на створенні нових організацій у вигляді, наприклад, рад фермерських кооперативів, інноваційних платформ, розробці нової методології й організаційних змін у рамках науково-дослідних установ.

Інвестиції спрямовуватимуться для підтримки фінансових угод зі зростаючими транзакційними витратами, характерними для покращених комунікаційних процесів. У даному випадку, інвестиції здійснюються майже повністю за рахунок державних фондів і вони (інвестиції) пов'язані з діяльністю дослідницьких фондів або відповідних рад з досліджень у сфері АПК (наприклад, agricultural research councils, у Великобританії).

Слід зазначити, що саме участь фермерів у таких інноваціях є основною характеристикою організаційних змін. Їхню діяльність у цьому напрямку можна спростити шляхом використання послуг інноваційних брокерів [7, с. 261-276; 8, с. 12].

Стимули та ресурси для інноваційного партнерства та розвитку бізнесу у сфері АПК. Економічні зміни вимагають трансформацію знань у товари та послуги шляхом інновацій, співробітництва (партнерства) та шляхом створення торговельно-промислових підприємств. Потужні зв'язки між знаннями та розвитком бізнесу є добрим індикатором життєздатності інноваційної системи АПК. Приватний сектор сприяє інноваціям шляхом надання послуг, шляхом технологічного розвитку та комерціалізації, або шляхом інших інновацій, що мають відношення до агропромислового бізнесу.

Партнерство та розвиток бізнесу мусять розвиватись за рахунок стимулів – таких як підтримка комерціалізації технологій через центри трансферу технологій, бізнес-інкубатори або індустріально-технологічні парки, а також підтримка бізнесу у сфері АПК шляхом створення інноваційних фондів, венчурного капіталу й інших схожих ресурсів для запровадження нового партнерства.

Зазвичай, уряди країн, що розвиваються, активно втручаються в різний спосіб у підтримку діяльності приватного сектору. Державні інвестиції в розвиток агропромислових підприємств можуть слугувати орієнтиром для приватних інвестицій, зорієтовуючи останні до сфер, що мають важливий суспільний інтерес. Державні інвестиції спроможні спрощувати або стимулювати приватні інвестиції шляхом сприятливої політики, нормативного й інституційного середовища.

Також державні інвестиції для розвитку бізнесу у сфері АПК можуть доповнювати приватні (наприклад, фінансуючи послуги чи фундаментальні дослідження). Подібне державно-приватне партнерство мусить стати стратегічними елементом розвитку АПК у країнах із транзитивною економікою.

Формальні механізми трансферу технологій (захист прав інтелектуальної власності, ліцензування), які надаються спеціалізованими центрами трансферу технологій потрібно ефективно задіяти у приватно-державному партнерстві, використовуючи ринкові канали. Відповідні механізми фінансування для підтримки інновацій, пов'язані із забезпеченням співробітництва суспільних інститутів, приватних підприємств, фермерів й інших зацікавлених осіб, залежать від суспільного блага, що мусить вироблятись.

Розумні альтернативні варіанти включають створення спеціалізованих інноваційних фондів і надання грантів із метою стимулювання партнерства. Використання венчурного капіталу у країнах із транзитивною економікою є обмеженим, проте малі та середні агропромислові підприємства потребують ризикових інвестицій задля освоєння нових можливостей, зокрема, у вигляді інновацій у сферу АПК. Підтримка бізнес-інкубаторів допомагає пропорційному зростанню малих і новостворених підприємств, що приносять інноваційні технології та послуги на ринок.

Країни, що розвиваються, потребують більш різноманітних і менш інтенсивних послуг бізнес-інкубації для розвитку підприємницької, інноваційної культури та ділового оточення. Агропромислові кластери сприяють розвитку інновацій за рахунок ефекту близькості промислових об'єктів; вони охоплюють незалежні компанії у співробітництві, що містить ланцюжки створення вартості, надання послуг й асоційовані інституції.

Кластерний підхід до формування інноваційної інфраструктури збільшує продуктивність АПК, інновації та створення бізнесу.

Разом із тим, потужність приватного сектору стосовно інновацій і економічного зростання є критичним чинником довготермінового, сталого розвитку сектору АПК. Тому відповідні програми

розвитку мають містити два головні елементи для задіяння приватного сектору:

- розвиток агропромислового бізнесу, спрямований на стимулювання загального економічного зростання;
- розвиток приватно-державного партнерства, спрямований на інтенсифікацію розвитку співробітництва з приватним сектором.

Розвиток сектору АПК має на меті досягнення трьох цілей:

- національної продовольчої безпеки;
- доходу для осіб, зайнятих у сільському господарстві;
- раціонального використання національних ресурсів.

Ці незалежні й іноді конфліктуючі цілі врешті мусять бути збалансованими; наприклад, продовольча безпека не повинна досягатися попри забруднення оточуючого середовища.

Першочергове завдання приватного сектору – це отримувати дохід і стимулювати економічне зростання. Проте його залучення до розвитку сектору АПК призводить до ризику того, що цей розвиток виявиться несправедливим. Тому головним завданням держави в цьому напрямку є пошук загальних інтересів, які би дозволили приватному сектору використовувати свої численні переваги для стимулювання збалансованого розвитку сектору АПК.

Держава може це підтримати, в тому числі й за рахунок інвестування, зокрема:

- компенсувати провали ринку, що можуть стримувати приватне інвестування у розвиток інновацій у сфері АПК;
- стимулювати зростання та становлення нового агропромислового бізнесу;
- створювати та/або керувати інноваціями у важливих для суспільства галузях АПК;
- скорочувати ризики, притаманні комерціалізації нових технологій [7, с. 361-373].

Створення сприятливого середовища для інновацій у сфері АПК. Інновації та розвиток бізнесу не виникають без додаткового інвестування, спрямованого на створення сприятливих умов. Слід зазначити, що обмеженість ресурсів та розмаїття вибору спричиняє необхідність ретельного визначення пріоритетів та їх упорядкування у процесі створення сприятливого середовища.

Можна виділити три кластери сприятливих чинників для інновацій у сфері АПК, які потребують уваги й інвестицій у більшості країн, що розвиваються.

1. Інноваційна політика та відповідні управлінські структури з метою посилення співробітництва задля зростання ефективності інноваційної політики у сфері АПК.

2. Нормативно-правове регулювання, яке стимулює інновації безпосередньо (наприклад, захист прав інтелектуальної власності) або опосередковано (стандарти, що стимулюють торгівлю, ціноутворення, податкові режими), або спрямовує інновації у певні пріоритетні сектори (напрями політики продовольчої та біологічної безпеки).

3. Поєднання інвестицій у сфері АПК (зокрема, у вигляді створення інноваційних фондів) із наданням сільськогосподарського кредиту, розвитком інфраструктури, інституцій ринку та фінансових послуг.

Краща координація інновацій у сфері АПК із супутніми інвестиціями в сільське господарство сприятиме зростанню синергетичного ефекту. Інвестиції в розвиток системи фінансування сектору АПК відображають комплексний підхід до надання фінансових послуг, включаючи кредитування, збереження, грошові перекази, лізинг і страхування.

Інвестиції в розвиток інфраструктури (зокрема, шляхів) й інституцій ринку матимуть наслідком зростання продуктивності в секторі АПК, скорочення маркетингових витрат, зростання рентабельності та створення нових можливостей для інновацій.

Проведення таких регуляторних реформ у поєднанні з наданням інвестицій призведе до покращення доступу сільськогосподарської продукції на закордонні ринки, зростання приватних інвестицій у НДКР у сфері АПК і до пришвидшення використання найбільш сучасних агротехнічних прийомів [7, с. 449-459].

Моніторинг та оцінка ефективності інновацій у сфері АПК мусить містити такі аспекти:

1. оцінка передбачуваних інвестиційно-інноваційних рішень із метою:
 - визначення найбільш сталих й ефективних шляхів створення доданої вартості у сфері АПК;
 - визначення їх ефективності (у кількісних чи якісних показниках);
 - визначення доцільності нових і/або додаткових інвестицій;
2. моніторинг поточних інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток інновацій у сфері АПК і їх взаємодії з іншими складовими системи – інституціями, партнерствами тощо або з ресурсами системи (людськими, фінансовими, фізичними тощо) [7, с. 539-540; 9, с.12].

Узагальнення сучасних теоретико-аналітичних досліджень дозволило виокремити інвестиційні передумови формування інноваційного потенціалу АПК (рис. 2).

Із рис. 2 видно, що у механізмі формування інноваційного потенціалу виділяються 3 складові:

- рівні інноваційної підтримки;
- контрагентів, яких охоплює той чи інший вектор;

- інвестиційні засоби стимулювання інновацій.

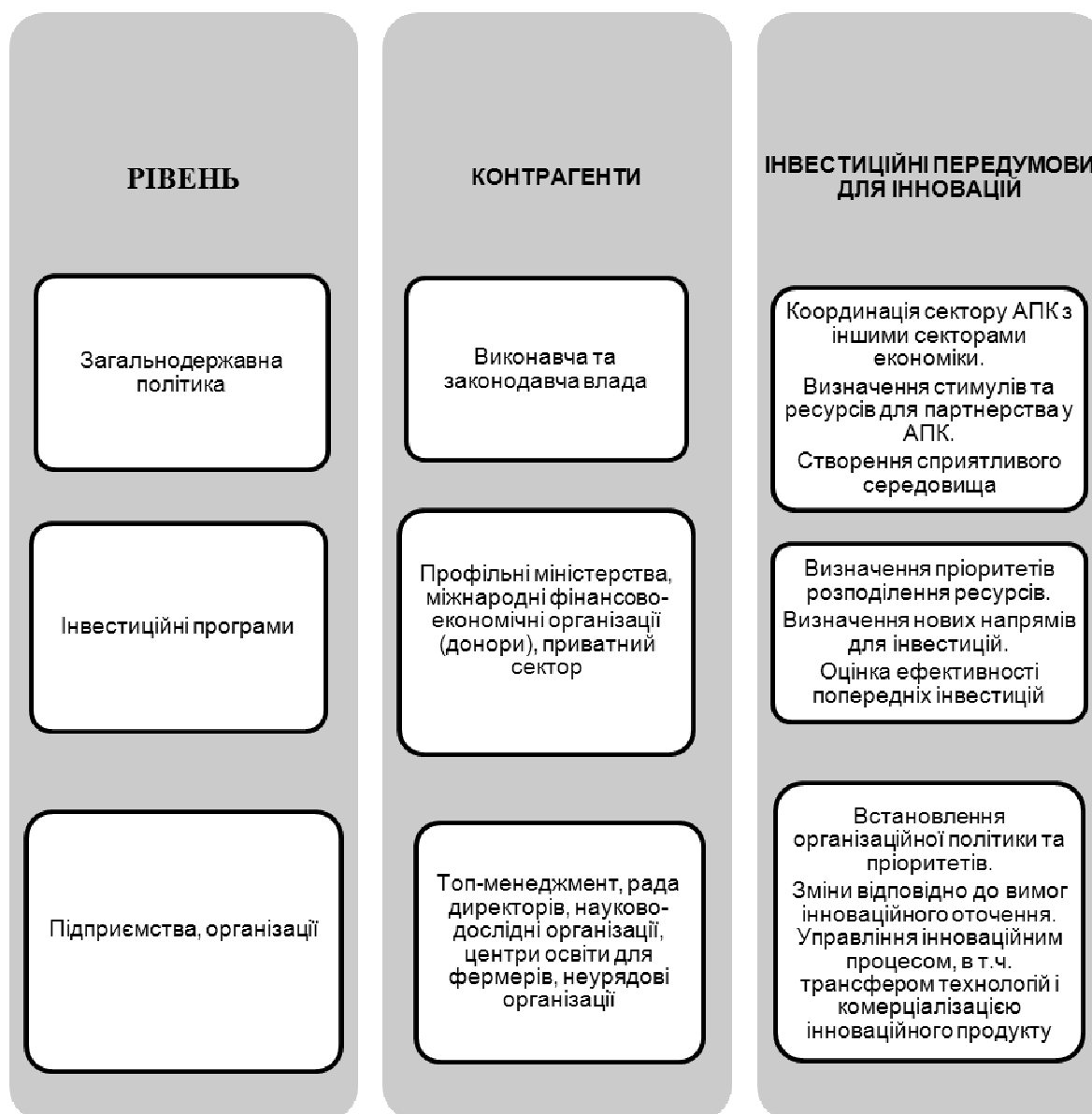

Рис. 2. Механізм формування інноваційного потенціалу АПК

Джерело: розробка автора

Також зазначений механізм складається із 3 рівнів і, як наслідок, має 3 групи контрагентів і 3 набори інвестиційних передумов для інновацій.

Отже, аналіз інвестиційних передумов формування інноваційного потенціалу, закладених у Рамковій концепції системи інновацій в АПК, дозволив принципову можливість застосування цієї й інших схожих концепцій для реформування та розвитку інноваційного потенціалу агропромислового комплексу транзитивних економік і побудувати механізм формування інноваційного потенціалу галузі АПК.

Висновки та подальші дослідження. На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

Інвестування у сектор АПК є важливим елементом розвитку інновацій, що, у свою чергу сприятиме економічному зростанню, скороченню бідності та забезпеченню продовольчої безпеки. В інвестиціях у сферу АПК задіяно широкий спектр інвесторів; тому має забезпечуватись не лише зростання інвестицій (насамперед, приватних), але й забезпечення сталого та соціально-відповідального характеру цих інвестицій.

Інноваційно-інвестиційна та регуляторна політика у сфері АПК мусять бути добре відпрацьованими й ефективно впровадженими задля того, щоби такі інвестиції приносили соціальну й економічну вигоду приймаючій країні, включаючи зростання добробуту та гарантування раціонального

використання природних ресурсів.

Напрямом подальших досліджень має стати дослідження можливості імплементації основних елементів системи інновацій у АПК й основних рекомендацій для української економіки.

Бібліографічний список

1. Варламова М.Л. Інвестиційно-інноваційна привабливість переробної галузі АПК / М.Л. Варламова // Економічний Часопис-XXI. – 2013. – №9-10(2). – С. 10-13.
2. Гоменюк М.О. Особливості інноваційної діяльності в АПК / М.О. Гоменюк // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – 2010. – Вип. 104. – С. 19-23.
3. Громов О.А. Напрями удосконалення фінансово-інвестиційного забезпечення розвитку інноваційного аграрного підприємництва / О. А. Громов // Вісник СевНТУ. Серія: Економіка і фінанси. – 2013. – Вип. 138. – С. 55-60.
4. Москалюк К.В. Теоретичні основи інноваційного потенціалу аграрної сфери України / К.В. Москалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22(2). – С. 418-422.
5. Погріщук Б.В. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва в контексті інноваційних змін у функціонуванні АПК / Б.В. Погріщук, В.І. Чорнодон // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2011. – Вип.2., Т. 2. – С. 206-210.
6. Agriculture Investment Sourcebook / The World Bank, 2005. – 536 p.
7. Agricultural Innovation Systems. An Investment Sourcebook / The World Bank, 2012. – 684 p.
8. Ernstberger J. Innovation partnerships and business development for AIS / J. Ernstberger // AIS Module 5 – Setting the Stage. – The World Bank, 2012. – 20 p.
9. EU funding opportunities related to innovation in agriculture, food and forestry Submitting your innovative project: what, how and where // EIP-AGRI, European Commission, 2014. – 16 p.
10. Gray A. Agricultural Innovation and New Ventures: Assessing the Commercial Potential / A. Gray, M. Boehlje, V. Amanor-Boadu, J. Fulton // American Journal of Agricultural Economics. – 2004. – N86. – pp. 1322-1329.
11. ICT in Agriculture Connecting Smallholders to Knowledge, Networks, and Institutions / The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2011. – 428 p.
12. Ndah H.T. Adoption and adaptation of innovations – assessing the diffusion of selected agricultural innovations in Africa / H.T. Ndah // Dissertation for the Completion of Academic Degree «Doctor Rerum Agriculturnarum», Humboldt-University, Berlin, 2014. – 143 p.
13. Policy Framework for Investment in Agriculture / OECD Publishing, 2014. – 79 p.
14. Spielman D. How Innovative Is Your Agriculture? Using Innovation Indicators and Benchmarks to Strengthen National Agricultural Innovation Systems / D. Spielman, R. Birner // Agriculture and Rural Development Discussion Paper N41. – The World Bank, 2008. – 55 p.
15. Sunding D. The Agricultural Innovation Process: Research and Technology Adoption in a Changing Agricultural Sector / D. Sunding, D. Zilberman / University of California at Berkeley, 2000. – 103 p.

References

1. Varlamova, M. (2013), "Investment and innovation attractiveness of agro-industrial processing industry", *Economichiniy chasopys*, no. 9-10(2), pp. 10-13.
2. Homeniuk, M. (2010), "Features of innovative activity in the agricultural sector", *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva: Ekonomichni nauky*, issue 104, pp. 19-23.
3. Hromov, O. (2013), "Areas of improvement of financial and investment to ensure the development of innovative agricultural enterprise", *Visnyk SevNTU. Serija: Ekonomika i finansy*, issue 138, pp. 55-60.
4. Moskaliuk, K. (2012), "Theoretical bases of innovative potential of agrarian sphere of Ukraine", *Naukovi praci Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, issue 22(2), pp. 418-422.
5. Pohrishhuk, B. and Chornodon, V. (2011), "Intensification of agricultural production in the context of innovative changes of functioning of agricultural sector", *Naukovi praci Poltavskoi derzhavnoi agrarnoi akademii. Serija: Ekonomichni nauky*, issue 2, Vol. 2, pp. 206-210.
6. Agriculture Investment Sourcebook / The World Bank, 2005.
7. Agricultural Innovation Systems. An Investment Sourcebook / The World Bank, 2012.
8. Ernstberger, J. (2012) "Innovation partnerships and business development for AIS", The World Bank, 20 p.
9. EU funding opportunities related to innovation in agriculture, food and forestry Submitting your

innovative project: what, how and where, EIP-AGRI, European Commission, 2014.

10. Gray, A., Boehlje, M., Amanor-Boadu, V. and Fulton, J. (2004), "Agricultural Innovation and New Ventures: Assessing the Commercial Potential", *American Journal of Agricultural Economics*, no. 86, pp. 1322-1329.

11. ICT in Agriculture Connecting Smallholders to Knowledge, Networks, and Institutions / The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2011, 428 p.

12. Ndah, H.T. (2014), Adoption and adaptation of innovations – assessing the diffusion of selected agricultural innovations in Africa / Dissertation for the Completion of Academic Degree «Doctor Rerum Agriculturnum», Humboldt-University, Berlin, 143 p.

13. Policy Framework for Investment in Agriculture / OECD Publishing, 2014, 79 p.

14. Spielman, D. and Birner, R. (2008), How Innovative Is Your Agriculture? Using Innovation Indicators and Benchmarks to Strengthen National Agricultural Innovation Systems, Agriculture and Rural Development Discussion Paper N41. – The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 55 p.

15. Sunding, D. and Zilberman D. (2000), The Agricultural Innovation Process: Research and Technology Adoption in a Changing Agricultural Sector, University of California at Berkeley, 103 p.

Готра В.В. ІНВЕСТИЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК

Мета. Мета дослідження полягає у виокремленні на підставі теоретико-методичного аналізу світових інвестиційних концепцій передумов формування інноваційного потенціалу АПК.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети, в дослідженні було використано наукові методи: аналізу – при дослідженні сучасних концепцій формування інноваційного потенціалу АПК з використанням інвестиційних ресурсів; синтезу, індукції, дедукції, порівняння, логічного узагальнення результатів – при обґрунтуванні інвестиційних передумов формування і використання інноваційного потенціалу АПК та його впливу на економічне зростання, скорочення бідності та забезпечення продовольчої безпеки.

Результати. Визначено, що інвестування у сектор АПК є важливим елементом розвитку інновацій, що, у свою чергу сприятиме економічному зростанню, скороченню бідності та забезпеченню продовольчої безпеки. Проаналізовано сучасні концепції формування інноваційного потенціалу АПК з використанням інвестиційних ресурсів. Встановлено, що зростання інвестицій (насамперед, приватних) у секторі АПК має супроводжуватись забезпеченням сталого та соціально-відповідального характеру цих інвестицій.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в аналізі сучасних концепцій формування інноваційного потенціалу АПК на підставі використання інвестиційних ресурсів, зокрема Рамкової концепції для інвестицій у АПК (PFIA), розробленої ОЕСР у 2014 р., та Концепції системи інновацій в АПК (AIS), розробленої Світовим банком у 2012 р.

Визначено структуру механізму формування інноваційного потенціалу. В рамках механізму формування інноваційного потенціалу АПК виокремлено інвестиційні передумови формування його інноваційного потенціалу.

Практична значущість результатів дослідження полягає у можливості подальшого застосування окремих положень і заходів проаналізованих концепцій в агропромисловому секторі України задля збільшення інноваційного потенціалу АПК.

Ключові слова: інноваційний потенціал, АПК, інвестиції, механізм, концепція.

Hotra V.V. INVESTMENT PREREQUISITES OF FORMATION OF INNOVATION POTENTIAL OF AGRICULTURAL SECTOR

Purpose. The goal of the given article is to define prerequisites of formation of innovation potential in the agricultural sector, basing on theoretical and methodical analysis of widespread investment concepts.

Methodology of research. In order to achieve our goal we used analysis – the study of modern concepts of formation of innovative potential of the agricultural sector with the use of investment resources; synthesis, induction, deduction, comparison, logic synthesis results in the justification of investment preconditions of formation and use of innovative potential of the agricultural sector and its impact on economic growth, poverty reduction and food security.

Findings. We found that investment in the agricultural sector is a core element of innovation development, which, in turn, will contribute to the economic growth, poverty reduction and food security. We analyzed the contemporary conceptions of formation of innovation potential of agricultural sector involving investment recourses. We determined that growth of investment (principally, of private ones) in the agricultural sector should be accompanied by maintenance of stable and social responsible features of those investment.

Originality of given paper consists in analysis of contemporary concepts of formation of innovation potential in the agricultural sector based on using of investment resources, notably the Policy Framework for Investment in Agriculture (PFIA), developed by OECD in 2014 and Agricultural Innovation System (AIS), elaborated by the World bank in 2012. We specified the structure of mechanism of formation of innovation potential. In the framework of mechanism of formation of innovation potential in the agricultural sector, we emphasized investment prerequisites of forming of its innovation potential.

Practical value of obtained results involves the possibility of further adaption of certain points and measures of analyzed concepts in the Ukrainian agricultural sector in order to raise its innovation potential.

Key words: innovation potential, agricultural sector, investment, mechanism, concept.

Готра В.В. ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА АПК

Цель. Цель исследования заключается в выделении на основании теоретико-методического анализа

мирових інвестиційних концепцій передумов формування інноваційного потенціала АПК.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети в дослідженні були використані наукові методи: аналіз – при дослідженні сучасних концепцій формування інноваційного потенціала АПК з використанням інвестиційних ресурсів; синтез, індукції, дедукції, порівняння, логічного узагальнення результатів – при обґрунтуванні інвестиційних передумов формування і використання інноваційного потенціала АПК і його впливу на економічний ріст, скорочення бідності і забезпечення продовольственої безпеки.

Результати. Визначено, що інвестування в сектор АПК є важливим елементом розвитку інновацій, що, в свою чергу, сприятиме економічному ріст, скороченню бідності і забезпеченню продовольственої безпеки. Проаналізовані сучасні концепції формування інноваційного потенціала АПК з використанням інвестиційних ресурсів. Встановлено, що ріст інвестицій (зокрема, окремих) в секторі АПК повинен супроводжуватися забезпеченням стійкого і соціально-відповідального характеру цих інвестицій.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в аналізі сучасних концепцій формування інноваційного потенціала АПК на основі використання інвестиційних ресурсів, зокрема Рамочної концепції інвестицій в АПК (PFIA), розробленої ОЕСР в 2014 р., і Концепції системи інновацій в АПК (AIS), розробленої Всесвітнім банком в 2012 р.

Визначено структуру механізму формування інноваційного потенціала. В межах механізму формування інноваційного потенціала АПК виділені інвестиційні передумови формування його інноваційного потенціала.

Практична значимість результатів дослідження полягає в можливості подальшого застосування окремих положень і заходів проаналізованих концепцій в агропромисловому секторі України з метою збільшення інноваційного потенціала АПК.

Ключові слова: інноваційний потенціал, АПК, інвестиції, механізм, концепція.

УДК 331.103.15

**Гільорме Т.В.,
к.е.н., старший викладач кафедри статистики, обліку
та економічної інформатики,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара**

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ПЕРСОНАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Динамічний розвиток суспільних відносин, глобальних змін у всій сукупності продуктивних сил призводить до структурних змін у кількісному та якісному розвитку персоналу на всіх фазах ресурсного використання: формування, використання, відтворення під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Персонал, це мабуть єдиний ресурс, який постійно знаходиться у руці, і не тільки у обороті підприємства, але змінюється у суспільному житті, при цьому набуваючи все нових унікальних властивостей. Оцінка, як важливий елемент системи управління персоналом підприємства, дозволяє безпосередньо впливати на рівень впливу негативних факторів та виступає джерелом для ефективного функціонування інших підсистем управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оцінки персоналу підприємства вивчали такі науковці як, С. Вертегел [1], М. Доронина [2], О. Єлісєєва [4], С. Карамзін [5], С. Мочерний [3], І. Краснопецева [6], С. Радько [8]. Але у більшості наукових розробок мало уваги приділено властивостям персоналу, які впливають на його розвиток, а отже, заходи щодо розвитку не є повністю забезпеченими внутрішніми ресурсами та недостатньо відповідають зовнішнім умовам, що, у свою чергу, впливає на результати побудови стратегій розвитку персоналу підприємства, на терміни впровадження, а, отже, й на можливість оновлення підприємства. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому та практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо формування системи оцінки персоналу інноваційного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Персонал потрібен в суспільному виробництві не сам по собі, а для виконання виробничих завдань на робочому місці, функціональних обов'язків. Вирішення завдання удосконалення персоналу починається з оцінки розвитку робочого місця та прогнозу подальшого розвитку техніки, технології, особливо на ступені інформаційного суспільства.

Термін «персонал» походить від лат. personalis, що означає весь особовий склад працівників (включаючи постійних і тимчасових), що перебувають з організацією як юридичною особою у відносинах, що регулюються договором найму. На наш погляд, поняття «персонал» необхідно